

Creure en el nostre país és creure en la nostra gent

Joan Gabriel i Estany

Aquest treball s'ha realitzat a partir de la invitació formulada per la Sra. Àngels Mach, en nom de la Societat Andorrana de Ciències, i té per finalitat expressar l'opinió de la formació política CR sobre la visió d'Andorra i els seus ciutadans. "Andorra es mou, CR avança."

Sumari

1. Evolució de l'economia i transformacions socials al segle xx
2. Els ciutadans
3. Transformació, millores i tecnologia
4. Compromís dels elegits vers els ciutadans
- 4.1. *Apostes decidides de la nostra formació*
5. Alertes
- 5.1. *La globalització*
- 5.2. *La identitat*
- 5.3. *El compromís social*
- 5.4. *L'especialització*
- 5.5. *La solidaritat*
6. Conclusió

1. Evolució de l'economia i transformacions socials al segle xx

El nostre país ha sofert una gran transformació els últims anys. Podríem dir que el creixement era molt lent, pràcticament estava estancat. A partir de la Guerra Civil espanyola, i més concretament de la postguerra, es va començar a accelerar el ritme. Aquest creixement, l'increment de la població i també el de les seves necessitats han donat com a resultat la societat andorrana actual, i en el que no hem d'oblidar, el més important, que és la nostra història i el nostre origen.

Recordem-ho una vegada més, Andorra havia estat una societat pobra que havia viscut durant

segles replegada en ella mateixa. Un país de muntanya mal comunicat i mancat de recursos naturals fins a l'any 1930, Andorra es caracteritzava per tenir una economia de subsistència, marcada per una agricultura que només podia cultivar el 4% del territori nacional, per una ramaderia modesta orientada vers el comerç exterior, pel contraban com a complement de la supervivència i per les dificultats de les vies de comunicació.

La transformació d'uns hiverns durs i improductius gràcies a la creació d'estacions d'esquí comportà l'arribada de turisme constant a les nostres Valls i es van desenvolupar tots els serveis necessaris per tal de complementar l'oferta: hotels, residències, botigues, serveis turístics. Junament amb l'evolució del comerç i la competitivitat del sistema financer, es crea una oferta i una necessitat que, sumades a la seguretat que ofereix el nostre país, la grandesa del paisatge i els avantatges econòmics, obren el mercat immobiliari i com a conseqüència faciliten els dos booms de la construcció, el dels anys 80 i el dels 2000.

Si a l'Europa continental els canvis sociològics i culturals en el decurs de la segona meitat del segle xx foren profunds, la transformació de la societat andorrana en el mateix període encara fou més intensa.

Prenem com a exemple la percepció exterior de Fernando de los Ríos Urruti en la seva obra: *Vida e instituciones del pueblo de Andorra. Una supervivencia señorial*, Madrid 1920. A la pàgina 23, en referència al poble andorrà, diu: "Así como no puede decirse que hay miseria, tampoco puede afirmarse que haya incultura; no es que sea eminentemente culto; pero el ambiente social es de una tonalidad muy superior a la que entre nosotros es usual... Emigran los andorranos a Francia o a España, según las circunstancias de momento, y esta actitud de ánimo da a la psicología de los habitantes de aquellos Valles una flexibilidad grande, y a sus personas, un gran atractivo fruto del trato cosmopolita en almas sencillas, ingenuas."

Ho podem interpretar de moltes maneres, però indubtablement el creixement de l'economia, les relacions amb l'exterior, la possibilitat d'accés als centres superiors d'ensenyament i l'arribada de nous ciutadans conforma el context que dona les bases a la realitat que avui tenim.

2. Els ciutadans

Aquest és sens dubte l'origen d'aquesta taula i en la qual esperem poder contribuir bàsicament des del compromís amb la ciutadania que ha de marcar la política.

Des de la prudència que ens demana l'anàlisi de l'actual situació en el context internacional d'Andorra, considerem com a fonament el model econòmic actual, tot esperant, i treballant perquè així sigui, que la seva evolució mantingui l'estat del benestar que hem assolit entre tots. Si encertem en els plantejaments futurs, podríem certament dir que encara ha de ser millor i més just.

Per moltes variables que s'utilitzin per mesurar la riquesa d'un país o dels seus habitants, malauradament poques conformen la realitat de cadascú o de cada nucli familiar. Disposem, no obstant això, d'indicadors que ens poden orientar de manera objectiva pel que fa al coneixement del grau de satisfacció o de preocupacions socials de la ciutadania mitjançant enquestes periòdiques. L'evolució social i cultural afecta, com és lògic, també les institucions socials, les relacions entre els individus, i trobem avui un dibuix totalment diferent del que ens van deixar els nostres predecessors i sobre el qual hem d'afinar molt bé per identificar quines són les situacions a les quals ens hem d'enfrontar, projectar-les en el futur i trobar-hi les solucions més convenients.

Costa poc observar com els valors familiars han sofert una evolució en molt poc temps. La figura de l'hereu o la pubilla ja no tenen la importància que tradicionalment marcava la vida de les famílies. Al contrari, la professionalització de cada membre i l'oportunitat, que fins ara ha estat més extensa, de trobar sortides professionals marquen sens dubte aquest avenç en el sistema tradicional de la família. Els patriarcats o matriarcats donen pas a nuclis familiars més diversos, però també han transformat profundament la propietat de la terra i les activitats del sector primari. Aconseguir que els joves, a l'inici de la seva activitat professional o preparant-s'hi, disposin d'un futur pròsper és actualment un dels reptes que ens posem des de la política però que els ciutadans es plantegen cada dia.

És interessant recordar el treball de la conferència del notari Isidre Bartumeu per a l'Empresa Familiar d'Andorra del 24 d'octubre del 2008, titulat *Empresa familiar en l'ordenament jurídic del Principat d'Andorra*, publicat al gener del 2000. En citaré el fragment següent: "L'Estat ha anat assolint la prestació de tot un conjunt de serveis socials que tradicionalment corresponien al responsable familiar, evolucionant d'aquesta manera els nous models de nuclis familiars i el desplaçament del reconeixement civil a les unions, contribuint sens dubte a un canvi ideològic."¹

Dins de les transformacions socials, els canvis experimentats per les institucions familiars, des de la família patriarcal i el funcionament del sistema de transmissió de patrimoni per l'herència amb les seves responsabilitats, no solament indiquen canvi de valors sinó de la mateixa estructura política de la societat.

En aquest sentit, en l'actualitat podem observar la gran quantitat de famílies compartides, és a dir, unions que deriven de separacions o divorcis. Aquest nou nucli familiar, juntament amb les famílies monoparentals, representa un percentatge molt alt dins la societat i alhora genera uns nous models, uns nous comportaments i unes noves necessitats.

La situació és complexa. La postmodernitat, d'una banda, i l'estat del benestar, de l'altra, comporten uns avenços en les llibertats individuals i uns criteris que porten a fer créixer la possibilitat de les persones per viure soles. A més, els avenços en la medicina i els hàbits alimentaris i la cultura de tenir cura d'un mateix ens porten a l'augment de l'esperança de vida, cosa que condueix de vegades l'individu a l'individualisme, atès el canvi de prioritats o de necessitats. De la comunitat essencial en la vida de l'Andorra tradicional a una nova comunitat, exactament igual d'essencial, però que els ciutadans, tots plegats, anem definint cada dia.

La importància del creixement demogràfic des de mitjan segle passat no es caracteritza per naixements de les famílies tradicionals, més aviat per l'arribada de persones a les nostres Valls que per motius diversos hi han establert la seva residència permanent; així doncs, gran part del creixement és conseqüència principalment del fenomen immigratori, com apunta Nemesi Marquès i Oste a *La Reforma de les Institucions d'Andorra (1975-1981)*: "la població total del Principat des de l'any 1947 –any en què la població total era gairebé la mateixa que des de l'any 1845– fins a l'any 1975 és quintuplicà àmpliament. El 1975 el percentatge de residents estrangers al país sobre el total de la població era del 70%."

El que ja s'apuntava i assenyalava en aquest estudi i en tants d'altres al segle xx ha estat posat al dia recentment en l'estudi sobre la immigració a Andorra, coordinat per la Dra. Maria Jesús Luellas, que és una excel·lent aproximació i anàlisi sobre aquest tema.

3. Transformació, millores i tecnologia

Cal tenir en compte que les millores en els accessos, els nous mitjans de transport i la facilitat en la mobilitat han canviat completament els hàbits i les destinacions, així com les possibilitats de treball amb punts de mitjana i llarga distància.

El món globalitzat i el consumisme de masses han provocat sens dubte unes conductes socials que aposten més pel dia a dia i deixen les previsions de futur per als Estats, així com la facilitat de compra amb preus molt accessibles ens fan uns consumidors, no de necessitats sinó d'oportunitats.

L'era digital és l'avenç a la comoditat d'individualisme més gran que l'era coneguda de la humanitat ha viscut. Tot va començar amb els ordinadors personals i ningú no pot preveure quin serà el final i quines conseqüències socials i culturals produirà; en tot cas, s'ha de tenir present que un dels factors més importants dels ciutadans és la relació humana. Aquest és un gran èxit també de la xarxa, els blocs de reunions virtuals són avui el millor mitjà de relació social en línia.

Els ciutadans d'Andorra també hem entrat, i de quina manera, en aquests cercles de la tecnologia, del consumisme, d'un creixement que se'ns ha revelat més inconsistent del que pensàvem. Com hi reaccionem? Com podem fer que la tecnologia jugui al nostre favor? Com podem reinterpretar aquell model turístic que va donar tants beneficis?

4. Compromís dels electes envers els ciutadans

Entenent per ciutadans els andorrans i els residents legalment constituïts, podem dir que a Andorra hem de continuar treballant de valent per tots els seus ciutadans.

La conducta dels responsables públics s'ha de basar en uns objectius oberts, ben oberts, no es pot caure en conductes endogàmiques i tancades; si així es fes es podria entrar en un forat d'aïllament i de ruptura social, amb unes conseqüències que portarien al replantejament de la nostra identitat i del futur del nostre país com a Estat.

Andorra és, sens dubte, un model amb èxit de supervivència en mig d'un entorn poc fàcil però que li ha permès d'existir, d'ésser un país que ha sabut assumir les plenes responsabilitats de l'Estat, un model que cal reforçar per tal d'assegurar la sanitat, l'educació i la cultura, entre d'altres, per a tots els seus ciutadans.

Sota el principi d'igualtat d'oportunitats s'ha de premiar les capacitats per sobre de les possibilitats econòmiques i fer del coneixement l'eina més important per als nostres joves i per al nostre futur.

El reforçament de les relacions internacionals i un acord amb l'Espai Econòmic Europeu són reptes que han de servir per enfortir encara més els ciutadans i les institucions, alhora que també han d'afavorir l'obertura a nous camps d'oportunitats.

La participació en organismes internacionals, l'obertura de l'economia i els acords de doble imposició ens han de servir per assolir la creació de nous llocs de treball per tal de donar sortida professional als nostres joves.

4.1.- Apostes decidides de la nostra formació

-Donar ajudes a tothom que ho necessiti, no *café per a tots*, sinó instruments per tirar endavant de manera independent.

-Apostar clarament per la formació com a mitjà d'inserció i de reinserció laboral.

- Facilitar l'establiment de nous negocis amb valor afegit que generin activitat econòmica i nous llocs de treball.
- Estudiar i reactivar els sectors que puguin aportar un nou desenvolupament de l'activitat econòmica.
- Crear acords amb empreses tecnològiques avançades per tal d'assolir el seu establiment a casa nostra i alhora per donar un futur als joves estudiants.
- Desenvolupar el ministeri encarregat de Treball, per tal que sigui més proper als problemes dels ciutadans i disposi d'instruments i capacitat per trobar les millors solucions. Per exemple, l'Estat ha d'ajudar a desplegar les lleis de garanties sindicals; d'aquesta manera es crearia una nova cultura que permetria l'evolució pacífica de les lleis actuals.
- Estimular, per la via d'acords amb artesans del país, l'ensenyament d'oficis com el d'ebenista, pissarraire, picapedrer, etc.

5. Alertes

5.1. La globalització

Zygmunt Bauman, sociòleg i filòsof d'origen polonès, ens adverteix dels perills que comporta el món globalitzat. El canvi d'hàbits i la pèrdua de valors tradicionals poden conduir a la transformació de les societats sòlides a líquides del compromís social en grups es passa a l'acció individual i cal evitar el risc que amb la pèrdua de valors es pugui perdre la identitat.

5.2. La identitat

Parlem de sentiments, d'allò que cadascú tenim al més profund de nosaltres, no els documents o les lleis, sinó tot allò que creiem podem fer pel nostre país. Hem de conèixer i explicar la nostra història, els nostres orígens, els nostres costums. Ressaltar amb orgull l'esperit de llibertat en què es forgen els nostres fonaments i sobretot mantenir la independència que representa el Principat d'Andorra.

5.3. El compromís social

S'ha de tenir en compte del perill que comportaria la disgregació, no saber qui som, deixar fer, no tenir una mentalitat oberta, no integrar i respectar les cultures que conviuen amb nosaltres. La transformació dels privilegis en drets universals ha d'anar acompanyada, també, pels deures ciutadans envers els altres i nosaltres mateixos.

5.4. L'especialització

En un entorn cada dia més exigent i competitiu s'ha de ser bon coneixedor de l'ofici, no ens podem quedar com a observadors del futur, hem de fer-ne part activa i preparar-nos per ser els millors, per fer-ho bé i sobretot per no perdre el tren de la competitivitat.

5.5. La solidaritat

Junts hem assolit els més alts nivells de benestar que les nostres Valls havien conegut, junts hem de continuar el camí per enfortir encara més les prestacions i les oportunitats dels més desafavorits, la lluita contra la desigualtat ha de ser un compromís comú.

6. Conclusió

La cohesió social, la solidaritat, la igualtat d'oportunitats, el dret al progrés i el dret a la felicitat són per a nosaltres uns nobles objectius que marquen la guia de la nostra acció política, basats en la cultura del respecte com a mitjà per assolir les més altes fites que qualsevol persona vulgui projectar.

El respecte a les altres llengües i a la nostra pròpia.

El respecte als altres països i al nostre propi.

El respecte a les altres cultures i a la nostra pròpia.

El respecte al legítim dret de treballar.

El respecte als valors col·lectius i individuals.

El respecte a les institucions, a les persones, al medi, a l'entorn, a nosaltres mateixos.

I també a les responsabilitats, a aquelles accions que ens portaran a continuar dotant el nostre país de les més altes i millors prestacions socials i de progrés.

Al compromís de totes i tots envers el nostre futur, un futur basat en la nostra història, en els valors universals i els nostres propis, un futur ple d'oportunitats que sota l'imperi de la llei garanteixi a tots per igual el dret a progressar, a mantenir la llibertat i la independència i sobretot a reforçar la dignitat personal i a assolir en plenitud el dret a la felicitat.

Creiem en un estat que dins la cultura de respecte impulsi i defensi els legítims drets individuals i col·lectius d'aquelles persones que vulguin optar per una vida dedicada al treball amb la seva conseqüent remuneració, amb el desenvolupament de carreres professionals.

Sabem que un dels reptes avui en dia és precisament trobar un equilibri entre el treball i la vida personal. Sabem que no hi ha receptes miraculoses, però sí que hi ha mecanismes que faciliten aquesta difícil combinació per donar a tothom la màxima plenitud en la seva existència.

Ser un bon ciutadà vol dir estimar tot allò que ens envolta, educar els nostres fills amb sentit de responsabilitat i explicar els nostres orígens humils i diversos, així com valorar el caràcter emprendedor i el gran sentit comú dels nostres avantpassats.

Un país coneixedor de la seva història és un país amb futur, uns ciutadans orgullosos i agraïts del seu passat són la millor garantia per afrontar qualsevol repte.

Estem convençuts que el millor d'Andorra encara ha d'arribar: una aposta decidida per la societat del coneixement i la formació i preparació dels nostres joves només pot fer que conduir el nostre país al millor futur que hom pugui imaginar.

Joan Gabriel i Estany,

conseller general, president del grup parlamentari de
Coalició Reformista (CR),
exsíndic del Consell General d'Andorra

Nota

1- Per la interpretació del canvi social a Andorra, és interessant reproduir el paràgraf complet d'Isidre Bartumeu:

"Les institucions canvien perquè s'adapten a noves circumstàncies. I aquestes en relació a la família han canviat: d'una economia agrària s'ha passat a una altra de serveis, que ha provocat un abandonament del correu de la terra i una urbanització de la societat. Gràcies als avenços de la medicina i a l'extensió de la higiene la gent viu més anys; els pisos són petits i el temps d'oci és molt major. Conseqüentment, les famílies d'avui dia es desenvolupen en un marc poc apte per prestar els serveis socials de la mateixa manera en que tradicionalment els havien prestat. És a dir, que d'una família pluripersonal que constitueix una unitat de prestació de serveis socials (en el marc de la qual s'educa i s'ensenya un ofici als joves, es té cura dels ancians i dels malalts) s'ha passat a una família progressivament reduïda a la mínima expressió (la parella), que mancada, d'estructura i mitjans per a la prestació de serveis socials confia gairebé amb caràcter exclusiu la formació dels seus fills als centres educatius i progressivament reclou els avis en centres geriàtrics. Aquesta nova societat, exigeix de l'Estat, que presti tota la gamma de serveis socials abans prestats per les famílies "patriarcal".